

heid, zonder ontzag of gezag... gewoon creatief lezen. Plots besef ik welke stempel dat onderwijs op mijn generatie gedrukt heeft. Het klopt met wat ik vroeger al aanvoelde en ook zei: je kunt de klassiekers alleen brengen als je iets nieuws te tonen hebt. Als je ze aanpakt op de zeurderige toon uit ons onderwijs, kun je ze beter in de mappen geborgen houden. Dit heeft het Kaaitheater heel duidelijk getoond: *King Lear*, *Drie Zusters* en *Der Menschenfeind* — de topper van dit festival — een verantwoorde en overtuigende programmatie. Wat mij betreft althans.

Een toemaatje: *Der Menschenfeind* hebben ze zeven weken gerepeteerd. Dat is ongeveer wat ze er hier ook over doen. De kostuums? Niks bijzonders. Kan men hier ook. Het decor? Niet eenvoudig, maar onoverkomelijke problemen stelt het niet. Hoe komt het dan? Och ja, *Der Menschenfeind* is van Molière en het werd gebracht door het Schauspielhaus Köln in een regie van Jürgen Gosch.

Spalding Gray vertelt in twee beurtten over de zevenveertig stukken waarin hij gestaan heeft en over de 47 *Beds* van zijn vrienden. Zevenveertig moet zijn lievelingsgetal zijn. In *A Personal History of the American Theatre* toont hij titelfiches aan het publiek. Ze zitten opgeborgen in een fichebak met raampje. S.G. schudt ze, maar dat zie je niet, en improviseert dan, zegt hij. Een kwatong beweert, na de voorstelling, dat ze in Amsterdam net in dezelfde volgorde zaten. Heeft die man een geheugen!

Spalding heeft ook een derde optreden versierd op de OFF KAAI in de B.A. van de A.B. Mijn opdracht is enkel indrukken weergeven over het Kaai, dus, ik zeg niks. T., W. en R. vonden *Interviewing the Audience* niet zo leuk, herinner ik me nog heel goed. T. heeft het hem een paar dagen later zelfs gezegd. Als hij in '85 niet komt... weet ik waarom.

Nog iets over de OFF KAAI. Waarom zit het Epigonen-theater niet in het Kaai? Ik zeg niks over hun *Demonstratie* maar P.A. is het met mij roerend eens dat wat ze doen enig is. En Otto and Benelli, het lepend tweemansorkest. P.A. liep ze lachend achterna. Had je moeten zien!

Zaterdagavond 30 april. Tim Miller heeft me met zijn *Cost of Living* heftig aangepakt. Het is niet allemaal perfect wat hij doet. Dit hangt een ander beeld op van de Amerikaanse jeugd. Niet de lachende Coca-Cola-boys and -girls, maar een verontruste groep die de werkelijke dreiging van vandaag aan den lijve voelt. Men kan geen generatie lang iedere dag weer, om politieke redenen, met een mogelijke Apocalyps dreigen zonder dat het sporen gaat nalaten in de geesten. Omdat ik er ook vaak wakker van lig, ben ik kapot van deze voorstelling. Jammer dat M. er niet is. Om twee uur 's nachts verlaat ik de B.A. Ik zal toch niet kunnen slapen. In de schijnwerpers van mijn auto zie ik de Japanse kerselaars in bloei staan in mijn dorp.

In the OFF, het marginale of the fringe zit altijd iets herkenbaars. Bij de

Britten voel je het Victoriaanse; ik denk aan *Goodnight Ladies*. Bij de Amerikanen is er altijd video in de buurt en een vermengen van taal en beeld. Dit zie je zowel bij Tim Miller als bij de Wooster Group. Waarom zouden ze geen taal gebruiken: het Amerikaans is universeel. Bij de Vlamingen primeert het totaalbeeld en de kolder, alsof Breugel nog in de buurt was. En ze zwijgen: wie kent er Nederlands buiten onze grenzen? Ik denk aan Radeis en aan het Epigonen-theater. Ik geef toe, het aangeboden staal is te klein om diepgaande conclusies te trekken, maar toch.

IJskreemtheater

Schaarbeek. Een neger vermoordt er een blanke vrouw. Mocht het dan nog in alle stilte gebeuren, maar ne hoor! De Italianen van Falso Movimento voeren hun *Otello* met veel muzikaal geweld ten tonele in die, om allerlei redenen toch, in een schril daglicht staande gemeente. Links op de tribunes roepen ze boe en ahoe, gebeurt meer, en rechts applaudiseren ze overdreven lang, ook niks nieuws. *Tango Glaciale* is van hetzelfde vat getapt. Ook een wemeling van zeer mooie dia-decors, keiharde en niet onaardige muziek. Ik weet het echt niet. Het heeft me zeker niet verveeld. Omwille van de kleuren zou ik het als ijskreemtheater willen omschrijven. Bij de laatste lik is alles op en meteen voorbij. Je gaat naar buiten en je denkt er niet meer aan terug... of-schoon: met dia's is er toch wel een en

theaterkritiek kàn relevant zijn

Theodor Shank:
American Alternative Theatre

Met het Amerikaanse alternatieve circuit zijn we in Europa voldoende bekend. Sommige groepen kozen Europa als thuishaven (The Living Theatre), anderen boekten hier hun grote successen (Robert Wilson) en krijgen geregeld opdrachten van grote Europese schouwburgen (Robert Wilson, Richard Foreman). De Europese tournee is zowat de verplichte stage en bevestiging van het artistieke peil. Brussel is daarbij een vaste stopplaats: daar zorgen vooral het Théâtre 140 en recentelijk het Kaaitheater voor. Van uitwisseling van artistieke vernieuwing is nochtans geen sprake. Grotendeels blijft dat eenrichtingsverkeer: de Amerikaanse theatermarkt reageert veel geslotener, zodat behalve enkele occasionele tournees, de Amerikanen het Europese theater alleen van de boekjes kennen.

Theodore Shank bespreekt twintig jaar alternatief theater aan de hand van veertien groepen en zes categorieën. Alternatief, omdat ze afwijken van het conventionele realisme van het Broadway en Off-Broadway theater. De fictie, het valse realisme wordt

in vraag gesteld en men begint een zoektocht naar meer authenticiteit, naar het ware realisme. Dat gaat langs rare wegen: van het opvrijen van toeschouwers, tot het spelen op stranden, het eten van bruin brood, het verwerken van autobiografie, het blote improviseren. De nadruk wordt gelegd op de echte plaats ('environment'), de echte tijd, de acteur en niet het personage. Deze vaststelling fungeert zowat als eindeloos herhaalde noemer waarop de verschillende producties worden afgewogen: een negatieve karakterisering die de eigenheid van dit soort theater onvoldoende vorm geeft. In de inleiding wordt daarnaast nog wel gewezen op de sterke visualiteit van de voorstellingen en het collectieve werkproces bij het maken ervan, maar als geheel blijft dit toch te algemeen en te summier om zulke diverse stukken als *Paradise Now*, *Einstein on the Beach*, *Point Judith*, *Andy Warhol's Last Love*, ... te kunnen vatten.

De woordenschat waarmee het postmoderne theater wordt omschreven is te vaag, te onduidelijk. Er wordt ook nergens gepoogd om het een breder maatschappelijk, artistiek of filosofisch kader mee te geven. Los

van andere kunstrichtingen (de parallel met de dans), los van de sociale context (en hoe kan je de Wooster Group daar los van maken?) begint het postmoderne theater te zweven: het wordt een louter zich afzetten tegen een voorbijgeen en dode theatervorm in plaats van een authentiek reageren op een ideologisch klimaat.

Dat *American Alternative Theatre* desondanks een interessant boek werd, is te wijten aan de oplettendheid van toeschouwer Shank, oplettendheid die herhaald wordt in de accurate beschrijvingen van alle voorstellings-elementen: de producties die de auteur heeft bijgewoond worden chronologisch gevolgd, soms uitvoerig beschreven of gesynthetiseerd tot de relevantste beelden en thema's, met veel aandacht voor de gebruikte materialen, het decor, het acteren, af en toe iets over de perceptie en de manier waarop een productie tot stand kwam. Samen met de meer dan honderd vaak mooie foto's geeft dit een vrij compleet beeld van het specifieke voorstellingsgebeuren. Als lezer ben je getuige van een (subjectieve) reconstructie en op die manier ook mede-toeschouwer. Interpretatie en globale analyse ontbreken ten voor-

dele van het verzamelen van concrete materie. Een kijkboek dus, met daarin prentjes van The Living Theatre, The Open Theatre, The San Francisco Mime Troupe, El Teatro Campesino, The Performance Group, The Bread and Puppet Theater, Snake Theater, Robert Wilson, Suzanne Hellmuth and Jock Reynolds, *Soon 3*, The Structuralist Workshop, Richard Foreman, The Wooster Group en Squat Theatre.

L.V.d.D

Herbert Blau, *Blooded Thought: Occasions of Theatre*. Performing Arts Journal Publications, N.Y., 1982, 166 p., 490 fr.

Theodore Shank, *American Alternative Theatre*. Macmillan Modern Dramatists, London, 1982, 202 p., 510 fr.